

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง : การจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน :
กรณี โรงเรียนครุณวิทยา (เทศบาลบ้านสวนตาล) กับ
กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกพลูดสารพิษบ้านสวนหอม

ชื่อผู้วิจัย : นายสิทธิพันธ์ พานิชอิน และคณะ ฯ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน : กรณี โรงเรียนครุณวิทยา (เทศบาลบ้านสวนตาล) กับกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกพลูดสารพิษบ้านสวนหอม อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน มีจุดประสงค์ ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาสภาพ ศักยภาพของชุมชนบ้านสวนหอม ในการเข้ามามีส่วนร่วมจัดกิจกรรม การเรียนรู้ เรื่องผู้ปลูกพลูดสารพิษร่วมกับโรงเรียนครุณวิทยา 2. เพื่อหารูปแบบการมีส่วนร่วมของโรงเรียนครุณวิทยา กับกลุ่มเกษตรกรปลูกผู้ปลูกพลูดสารพิษ บ้านสวนหอม ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การปลูกผู้ปลูกพลูดสารพิษ

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2546 ของโรงเรียน ครุณวิทยา (เทศบาลบ้านสวนตาล) จำนวน 26 คน และกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกพลูดสารพิษบ้านสวนหอม รวมถึงผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน เครื่องมือในการศึกษาประกอบด้วย การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม แบบสอบถาม การศึกษาเอกสาร แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ และเครื่องมือที่สำคัญ คือ ตัวผู้วิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ชนิดวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์ ทางสถิติโดยใช้ค่าเฉลี่ย และทดสอบค่าที (t – test dependent)

ผลการวิจัย พบว่า ชุมชนบ้านสวนหอม อำเภอเมือง จังหวัดน่าน มีสภาพและศักยภาพในการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คือ 1. มีความรู้ความสามารถที่สอดคล้องกับความต้องการและ เป็นที่ยอมรับของโรงเรียนและสาธารณชน 2. มีความพร้อมด้านเวลา กำลังคน และวัสดุอุปกรณ์ ที่มาร่วม กิจกรรม กับโรงเรียน 3. มีความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน 4. มีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกและปลอดภัยระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 5. ชุมชนมีความเข้มแข็ง

ผลการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียนกับชุมชนใน ครั้งนี้ พบว่า การมีส่วนร่วมเริ่มจากการสร้างความเข้าใจระหว่างทุกฝ่ายให้ตรงกัน และร่วมกัน กำหนดแนวทางในการดำเนินการจัดการศึกษาร่วมกันโดยกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกพลูดสารพิษบ้านสวนหอม สามารถมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กับโรงเรียนครุณวิทยา (เทศบาลบ้านสวนตาล) ในวิชางาน เกษตร เรื่อง การปลูกพืช โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานร่วมกันดังนี้ 1. ศึกษาสืบค้นข้อมูลพื้นฐานเพื่อ หาความสอดคล้องของศักยภาพของทุกฝ่าย 2. นำศักยภาพของทุกฝ่ายร่วมกันพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

3. ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ตามศักยภาพของตน 4. ทำการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน และ 5. นำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการจัดการศึกษาร่วมกันต่อไป

ผลจากการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนดรุณวิทยา (เทศบาลบ้านสวนตาล) กับ กลุ่มเกษตรกรผักปลอดสารพิษบ้านสวนหอม มี 2 ส่วน คือ

ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ดังนี้ 1. ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนและมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 2. ผู้เรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ในระดับ ดี 3. นักเรียนมีความพึงพอใจและเห็นผลดีที่เรียนงานเกษตรร่วมกับเกษตรกรผักปลอดสารพิษบ้านสวนหอม เพราะสนองต่อความสนใจและต้องการของตนเอง การเรียนนอกสถานที่ทำให้ได้เรียนรู้อย่างสนุกสนานจากประสบการณ์ที่แปลกใหม่ การปฏิบัติจริงในสิ่งที่ไม่ได้เรียนรู้มาก่อน เห็นว่าเกษตรกรผู้ร่วมสอนนอกจากจะมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่น่าเชื่อถือ มีความตั้งใจจริงในการสอนและเป็นตัวอย่างที่ดีในด้านอื่น ๆ ให้กับผู้เรียน และความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ผู้เรียนเข้าใจถึงวิถีชีวิตของการประกอบอาชีพในชุมชน และได้เกิดแนวความคิดเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของตนเองในอนาคต

ความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนี้ 1. ผู้บริหารโรงเรียนและครูเห็นความจำเป็นและประโยชน์เกี่ยวกับการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมกับโรงเรียน 2. ผู้ปกครองมีความพอใจและเห็นด้วยในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและรู้สึกมั่นใจในประสบการณ์ของเกษตรกร เห็นว่าการมีส่วนร่วมยังส่งผลดีต่อทุกฝ่าย เห็นควรให้ดำเนินกิจกรรมนี้ต่อไป 3. กลุ่มเกษตรกรผักปลอดสารพิษบ้านสวนหอม มีความยินดี เต็มใจและตั้งใจ เกิดความภูมิใจ รู้สึกว่าตนเองมีความรู้กล้าที่จะแสดงออกมากขึ้น ซึ่งไม่เคยได้รับโอกาสเช่นนี้มาก่อน

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในเชิงพัฒนา พบว่า บุคลากรของโรงเรียนและกลุ่มเกษตรกรผักปลอดสารพิษบ้านสวนหอม มีความเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเองมากขึ้นในการจัดการศึกษาร่วมกัน เกิดเป็นเครือข่ายของภาคีที่เกี่ยวข้อง มีการประสานความคิดและการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความคิดเห็นร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนรวมถึงภาคีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังมีการตื่นตัวของชุมชนและภาคี โดยเสนอตัวเข้าร่วมในการจัดการศึกษากับโรงเรียนในประเด็นความรู้ที่หลากหลายจากหลายภาคี รวมถึงการเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับโรงเรียน เป็นที่ปรึกษาในการเรียนรู้โครงการในกลุ่มสาระต่าง ๆ ให้กับนักเรียน ตลอดจนพยายามขยายผลการมีส่วนร่วมไปสู่กิจกรรมอื่น ๆ เช่น การติ๊กลงสะบัดชัย การปั่นหัวสัตว์ด้วยกระดาศ ดนตรีพื้นเมือง สะล้อ ซอ ปีน ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ที่มีความตื่นตัวในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้เกิดขึ้นกับชุมชนและภาคีอื่น ๆ โดยทั่วไป